

Asia: VN/35317/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

1. Esitys varojen kohdentamisesta saatavan osille

Lausuntonne yleisesti varojen kohdentamista saatavan osille koskevista muutosehdotuksista.

Varojen kohdentamista koskevalla uudistuksella tavoitellaan hyviä ja kannatettavia tarkoituseriä, mutta esityksen perusteella jää hyvin epävarmaksi, että valituilla keinoilla tavoitteita saavutettaisiin.

Esitetty varojen kohdentaminen pääomalle ennen korkoa on periaatteellisesti suuri ja merkittävä muutos ja se merkitsee käytännössä velkajärjestelyelementin tuomista ulosottoprosessiin. Sinänsä yksityishenkilön velkajärjestelymenettelyn keventäminen ja laajentaminen voi hyvinkin olla tarpeellista huomioiden velanannossa viime vuosikymmeninä tapahtuneet muutokset, mutta varsin monimutkaisen ja pistemäisen varojen kohdistusjärjestykseen esitetyn lainmuutoksen tarkoituksenmukaisuus ja välttämättömyys ovat kyseenalaisia. Lakimuutoksen säätämistä määräaikaiseksi on perusteltu sillä, että määräajan aikana varojen kohdentamisen muuttamisen vaikutuksia voidaan arvioida tarkemmin. Vaikutusarviointi olisi mahdollista toteuttaa ilman lain säätämistä kehittämällä ulosoton tietojärjestelmään laskenta ehdotettujen muutosten vaikutuksesta verrattuna toteutuneeseen. Lainsäädännön kehittämisessä huolellisesti valmisteltua kokonaisuudistusta, jota koskeva työ on jo käynnissä työryhmissä yksityishenkilön velkajärjestelysääntelyn uudistamisen arviointi työryhmässä (OM112:00/2023) ja oikeuslaitostyöryhmän työssä (OM012:00/2023), voitaneen pitää parempana vaihtoehtona kuin periaatteellisesti suurta ja menettelyä monimutkaistavaa uudistusta, jonka vaikutuksien velallisten asemaan voidaan arvioida jäävän pääosin vähäisiksi.

Huomion arvoista on myös, että esitetyllä menettelyllä, jossa varoja tulisi kohdentaa ensin korolle pääoman sijaan, voidaan arvioida olevan huomattava vaikutus ulosoton työmääriin ja resurssien käyttöön. Ensinnäkin voidaan pitää todennäköisenä, että velallisten esittämien korkoa koskevien väitteiden määrä lisääntyy ja siten myös väitteisiin tehtävien väitepäätösten määrä. Tämä tulee varmuudella lisäämään jonkin verran kihlakunnanvoutien työmäärää.

Toiseksi tulee huomioida, että perittyjen eurojen kohdentaminen ensisijaisesti korolle tulee vaatimaan merkittävää automaatiota ollakseen tehokas ja esityksessä tarkoitettuja tavoitteita toteuttava. Automaation kehittäminen vaatii merkittäviä resursseja ja taloudellista panostusta. Mikäli automaatiota ei pystytä toteuttamaan riittävällä laajuudella, tulee asioiden käsittely viivästymään ja aiheuttamaan huomattavaa lisätyötä. Ulosoton tietojärjestelmän kehittäminen määräaikaisten lakimuutosten täytäntöönpanon mahdollistamiseksi aiheuttaa merkittäviä kustannuksia jo ennestään niukkojen resurssien aikana. Virastojen säästövelvoitteet ovat jo huomattavat ja esityksen mukaiseen määräaikaiseen kokeiluun jouduttaneen ohjaamaan huomattavasti ulosottolaitoksen rahoitusta.

Esityksessä ei ole arvioitu valitun sääntelykeinoon hyötyjä ja haittoja verrattuna vaihtoehtoisin ja yksinkertaisempiin keinoihin parantaa velallisten kykyä suoriutua ulosotossa olevista veloistaan. Tällaisia keinoja voisivat olla esimerkiksi vanhentumisaikojen tarkastelu, Korkolain 633/1982 viivästyskoron määrää koskevan 4 §:n 1 momentin muuttaminen tai 4 §:n 2 momentissa säädetyn kulutusluottosaatavia koskevan 180 päivän säännön poistaminen, jonka perusteella näistä saatavista voidaan periä sopimuksenmukaista, mutta korkolaissa säädettyä korkeampaa viivästyskorkoa puolen vuoden ajan.

Lausuntonne muutosehdotuksen kohdentamisesta kuluttajaluottoihin.

-

Lausuntonne varojen kohdentamisjärjestyksen muuttamisen alkamisen edellytyksistä (kuluttajaluoton perimiseksi ollut vuoden aikana vähintään 9 kuukauden ajan voimassa toistuvaistulon ulosmittaus tai maksusuunnitelma, josta tulleet kertymät ovat lyhentäneet vain saatavan korkoa).

Tietojärjestelmän on kyettävä tunnistamaan kohdistusjärjestyksen muuttamisen edellytykset luotettavasti. Tällaisen järjestelmän toteuttaminen tulee todennäköisesti olemaan erittäin haastavaa.

Lausuntonne varojen kohdentamiseen ehdotettujen muutosten vaikutuksesta velallisten ja velkojien asemaan. Arvioitko ehdotetuilla muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

Suurimmat hyötyjä uudistuksesta tulevat todennäköisesti olemaan suurituloisia velallisia, joilla on huomattavan suuret kuluttajaluottosaatavat. Jotta velallinen tosiasiallisesti hyötyy uudistuksesta, tulee hänellä olla riittävästi maksukykyä, jotta velan pääoma aidosti lyhenee. Sinänsä kyseinen kohdentuminen voi ollakin toimiva velkajärjestelyn keino, ottaen huomioon, että suurituloisilla velallisilla on nykyisellään varsin huonot kannustimet hakeutua yksityishenkilön velkajärjestelyyn, koska velkajärjestelyssä laskettavan maksuvaran myötä suurituloinen joutuu maksamaan velkajärjestelyn ajan suurempaa osuutta tuloistaan velkojille, kuin ulosmittattaessa toistuvaistuloa. Mahdollista on esimerkiksi tilanne, jossa lähes yhtä suuret tulot ja velat omaavista kahdesta eri henkilöstä toisella on 9 kuukauden aikana kertynyt muutama euro pääomille ja toisella ei yhtään, jolloin toinen saa käytännössä velkajärjestelyn ja toinen ei. Kysymys kuuluukin, onko tarkoituksenmukaista, että tosiasiallisen velkajärjestelyn saaminen jää riippumaan tällaisesta yksittäisestä seikasta.

Lausuntonne varojen kohdentamista koskevan lain voimassaoloajasta.

-

2. Etäosallistuminen ja videotallenteen tekeminen

Lausuntonne etäosallistumista toimituksiin ja ulosottoselvitykseen koskevista ehdotuksista.

Esitys on kannatettava sen joustavoittaessa toimintaa. Perusteluissa esitetty rajausta, että tietojenantovelvollisen tulisi lähtökohtaisesti olla Suomessa vaikuttaa kuitenkin tarpeettoman tiukalta. Verkkoyhteydellä tehtävän selvityksen osalta ulosottomiehen on ensinnäkin mahdotonta tietää varmuudella velallisen sijaintia. Verkon välityksellä tehtävää ulosottoselvitystä ei suoranaisesti tehtäisi vieraan valtion alueella, koska viranomaisen toimii Suomessa ja Suomen lainkäyttövaltaan kuuluvassa asiassa. Tilanne ei suoranaisesti eroa siitä, että kansalainen täyttää velvollisuutensa ilmoittaa tulonsa verottajalle ja tekee sen verkkopalvelussa ulkomailta. Ottaen huomioon EU-kansalaisten vapaa liikkuvuus ja taloudellisen vaihdannan kansainvälistyminen, rajoitus estäisi ulosottoselvityksen tekemisen monessa sellaisessa tilanteessa, johon etäosallistuminen sopisi erittäin hyvin.

Lausuntonne videotallenteen tekemistä ja säilytysaikaa koskevasta ehdotuksesta.

Arvioitaessa videotallenteen tekemistä yksityiselämän suojan ja perustuslain 10 §:n kannalta on tarpeen huomioida, voidaanko esimerkiksi tausta sumentaa, kuten nykyiset videopalveluyhteydet tyypillisesti mahdollistavat. Riittävää videotallenteen kannalta on, että siinä näkyy kysymyksiin vastaava henkilö.

3. Muut ulosottokaaren muutokset

Lausuntonne muista ulosottokaareen ehdotetuista muutoksista.

Perunkirjoitus- ja hautauskuluja hyväksymisen erottamisetuun voidaan katsoa selkeyttävän ja yhdenmukaistavan sekä lainsäädäntöä että ulosottomenettelyä ja esitys on siten kannatettava.

Kuolinpesän erottamisetuun esitetään kuitenkin hallituksen esityksestä poikkeavasti lisättäväksi enimmäismäärä. Ulosotto on summaarinen prosessi, jossa ulosottomiehen tehtäviin ei pitäisi kuulua esimerkiksi hautajaiskuluja kohtuullisuuden arviointia vaan kohtuullisten kulujen enimmäismäärä tulisi lainsäätäjän arvioida käyttäen vertailukohtana esimerkiksi luonnollisen henkilön erottamisetua. Huomionarvoista on myös, että tavanomaisessa tapauksessa ulosoton kohteena olleella vainajalla on vain hyvin vähäisissä määrin varoja, jolloin toki on itsestään selvää, että varat kuluvat kohtuullisiin perunkirjoitus ja hautajaiskuluihin. Mikäli kyseessä olisi monimutkaisempi tilanne, omaisilla on kuitenkin aina oikeus hakea pesänselvittäjän määräämistä, jolloin tarpeelliset pesänselvitys kulut huomioidaan selvittäjän toimesta ja velkojien osuudet määräytyvät pesänselvitysprosessissa. Kohtuullisten kulujen arviointi ulosottomiehen toimesta aiheuttaisi hankalia rajanvetotilanteita ja lisäksi todennäköisesti ulosotossa tehtävien väitepäätösten ja tarpeettomien ulosottovalitusten määrää. Enimmäismäärästä säätäminen ei merkittäisi huomattavaa muutosta myöskään nykytilaan, jossa hautajaiskuluille ja pesänselvityskuluille ei ole säädetty ulosottomenettelyssä ollenkaan etuoikeutta. Kulujen kohtuullisuuden osalta esimerkiksi arkon, hautakiven ja muistotilaisuuden tarjoilujen kohtuullisuudesta mielipiteet todennäköisesti vaihtelevat huomattavasti, joka puoltaisi vahvasti lainsäätäjän kannanottoa kohtuullisten kulujen

enimmäismäärään. Lisäksi voidaan huomioida, että kulujen voidaan arvioida olevan varsin samankaltaisia eri puolilla Suomea.

Varojen tilitysmahdollisuus myös tilanteissa, joissa perunkirjoituksen laatiminen on laiminlyöty, on tarkoituksenmukaista. Muutos sujuvoittaa prosessia, toteuttaa velkojien oikeusturvaa eikä muutoksen voida arvioida heikentävän myöskään perillisten oikeusturvaa, koska tilanteet liittyvät tyypillisesti käytännössä varattomiin kuolinpesiin ja niin sanottuna rauhoitusaikana tilitystä ei tehdä.

Palkan ulosmittauksen toimittaminen aiempaa useammin ennakoilmoitusta antamatta on esityksessä huolellisesti perusteltu ja muutos on omiaan sujuvoittamaan prosessia ilman, että oikeusturva vaarantuu.

Räikkönen Jussi
Suomen Kihlakunnanvoudit ry